

Dr hab. Alicja Rumianowska, prof. AM

Gdańsk, dnia 15.10.2024r.

Akademia Muzyczna w Gdańsku

Dziedzina: sztuka

Dyscyplina: sztuki muzyczne

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ MGR YIRONG XIA

ZLECENIODAWCA RECENZJI

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie.
Zlecenie przyjęto na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669)

DOTYCZY

Pisma Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina, prof. dra hab. Pawła Łukaszewskiego, informującego o powierzeniu mi funkcji recenzenta pracy doktorskiej pani Yirong Xia w dyscyplinie artystycznej – sztuki muzyczne.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska pani Yirong Xia pod tytułem „**Wybrane arie mezzosopranowe z oper francuskich drugiej połowy XIX wieku. Analiza technik wykonawczych i interpretacja arii oraz ich zastosowanie w nauce śpiewu w Chinach**” składa się z dzieła artystycznego zapisanego na nośniku CD oraz opisu dzieła, stanowiących łącznie pracę pod ww. tytułem.

Dziełem artystycznym stanowiącym główną składową doktoratu jest nagranie siedmiu arii operowych na mezzosopran, francuskich kompozytorów drugiej połowy dziewiętnastego wieku, z towarzyszeniem fortepianu. Doktorantce towarzyszył przy fortepianie Wang Xiang. Reżyserem nagrania zrealizowanego w 2024 roku był Wiktor Szymański.

Naganie obejmuje następujące arie:

1. H. Berlioz – *D’amour l’ardente flemme...* – aria Małgorzaty z IV aktu opery „Potępienie Fausta”
2. C. Saint-Saëns – *Printemps qui commence...* – aria Dalili z I aktu opery „Samson i Dalila”
3. C. Saint-Saëns – *Amour, viens aider ma faiblesse...* – aria Dalili z II aktu op. „Samson i Dalila”
4. C. Saint-Saëns – *Mon coeur s’ouvre à ta voix...* – aria Dalili z II aktu opery „Samson i Dalila”
5. J. Massenet – *Werther, Werther...* – scena Charlotty z II aktu opery „Werther”
6. J. Massenet – *Va! lesse couler mes larmes* – aria Charlotty z II aktu opery „Werther”
7. A. Thomas – *Connais-tu le pays...* – aria Mignon z I aktu opery „Mignon”

DZIEŁO ARTYSTYCZNE

Wybór repertuaru przedstawionego w dziele artystycznym skłania do zastanowienia, czy arie francuskie z oper drugiej połowy XIX wieku są w rzeczywistości dobrym materiałem badawczym dla osoby z tak dalekiego kręgu kulturowego. Język francuski jest bardzo oddalony od języka ojczystego Doktorantki. W większości zaprezentowanych arii największe trudności sprawiała Doktorantce właśnie artykulacja języka francuskiego.

Artystka dysponuje przyjemnym w odbiorze głosem mezzosopranowym z ciepło brzmiącą średnicą. W zaprezentowanym repertuarze Doktorantka w całej rozciągłości ukazuje walory swego głosu, zasadniczo stara się właściwie kształtować i budować frazę muzyczną, świadomie buduje kulminacje i stara się z empatią ukazywać przeżycia swych operowych bohaterów.

Słuchając jednak nagrań Autorki, pojawia się też wiele wątpliwości... Przy opisie arii Małgorzaty Autorka odnotowała: *...zwykle wykonawczyniami arii Małgorzaty są profesjonalne artystki, mające już ugruntowane doświadczenie śpiewacze, znakomitą technikę wokalną i dojrzałość życiową, które to cechy pozwolą na stworzenie wiarygodnego, pełnego niuansów wizerunku Małgorzaty* (str. 54). W związku z tymi słowami nasuwa się pytanie: czy w załączonym nagraniu słyhać owe niuanse, o których pisze Doktorantka? Bynajmniej. Chciałoby się usłyszeć nienaganną dykcję, z pięknie poprowadzoną frazą. Owszem, Artystka

stara się zbudować odpowiedni nastrój, jednakże niejednokrotnie brakuje ekspresji wynikającej z braku zrozumienia narracji tekstu. Ponadto pojawiają się nieczystości intonacyjne – szczególnie słychać to właśnie w arii Małgorzaty, gdzie impostacja dźwięku jest wyraźnie zaniżona.

Doktorantka niestety nie ustrzegła się podobnych problemów w dwóch ariach Charlotty. Niedociągnięcia intonacyjne nie pozwalają na spokojne wsłuchanie się w piękno frazy Masseneta. Niewystarczająco wykorzystała również środki dynamiczne i agogiczne wynikające z siły wyrazu tekstu.

Trzy arie Dalili zabrzmiały na płycie najswobodniej. Słychać w nagraniu, iż Doktorantka najlepiej się w nich odnajduje. Różnicowanie emocjonalności bohaterki – Dalili, powinna być jednakże wyrazistsza. Brakuje w jej śpiewie odpowiedniego nasycenia dźwięków niższej średnicy i rejestru piersiowego, tak charakterystycznych dla mezzosopranu. Potrzeba by tu wyraźnie większej aktywizacji rezonansu piersiowego.

Aria Mignon – ostatnia z zaprezentowanych w dziele artystycznym, jawi się jako ukojenie i wyciszenie emocji. Artystka stara się tu budować nastrój przyjemnie brzmiącej frazy.

Mimo zasygnalizowanych powyżej uwag krytycznych, stwierdzam, że zarejestrowane utwory ukazują umiejętności artystyczne Doktorantki i jako takie posiadają wartość artystyczną.

OPIS DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO

Do dzieła artystycznego została dołączona praca pisemna licząca 102 strony. Składa się ona z wprowadzenia, czterech rozdziałów z licznymi podrozdziałami, podsumowania, podziękowania oraz bibliografii.

W bardzo rozbudowanym wprowadzeniu Doktorantka przybliżyła tło badawcze, jakim jest przedstawienie zainteresowania operą europejską przez chińskich muzykologów. Szczególną uwagę poświęca operze francuskiej. Autorka odnotowuje również odmienności w prowadzeniu głosu mezzosopranowego w chińskich uczelniach. W tym punkcie Autorka prezentuje też stan badań prowadzonych w Chinach nad dziewiętnastowieczną operą francuską. Opisuje pojęcie głosu mezzosopranowego w operach francuskich drugiej połowy XIX w. Tu także zaznacza konkretny cel swojej pracy. Ponadto przybliżyła nazwiska najznakomitszych interpretatorek ról mezzosopranowych w komponowanych wówczas operach.

W rozdziale pierwszym pt. *Arie mezzosopranowe w operze francuskiej drugiej połowy XIX wieku* Doktorantka przedstawia ówczesny obraz Francji, istniejącą w tym czasie sytuację polityczną i kulturową oraz idące za tymi wydarzeniami zmiany. Nakreśla obraz i rozwój opery francuskiej, w tym najważniejszy – rozkwit *Grand opéry*. Przytacza wiele przykładów zmian, tak bardzo dostrzegalnych w twórczości operowej początków XIX wieku, czy późniejsze coraz wyraźniej widoczne ukierunkowanie twórców na dzieła bliższe realizmowi – jak chociażby opera *Carmen* G. Bizeta.

W tym rozdziale Autorka przedstawia ewolucję postrzegania głosu mezzosopranowego w komponowanych wówczas operach i wykorzystanie jego możliwości. Przybliży również możliwości kreowania ról odpowiednich dla tego rodzaju głosu.

Drugi rozdział zatytułowany *Wybrane role mezzosopranowe w operze francuskiej drugiej połowy XIX wieku* przedstawia konkretne postacie poszczególnych oper: Małgorzatę z opery *Potępienie Fausta* H. Berlioza, Dalilę z opery *Samson i Dalila* C. Saint-Saënsa, Charlotte z opery *Werther* J. Masseneta oraz Mignon z opery *Mignon* A. Thomas. W rozdziale tym Autorka prezentuje obszerne biografie kompozytorów prezentowanych oper, okoliczności ich powstania oraz zarys fabuły każdej z omawianych dzieł. Bardzo ciekawie, pod względem charakterologicznym, przedstawia postaci bohaterek tychże oper.

Kolejny, trzeci rozdział pt. *Analiza wybranych arii mezzosopranowych* jest najbardziej rozbudowanym z wszystkich rozdziałów zawartych w opisie dzieła artystycznego. W każdym z czterech podpunktów tego rozdziału Autorka przeprowadziła bardzo szczegółową analizę muzyczną każdej z omawianych arii i uwypukla problemy techniczne napotymane w pracy nad konkretną arią. Analizując poszczególne arie Autorka nakreśliła niuanse interpretacyjne, przybliżając stany emocjonalne, z którymi mierzy się każda z bohaterek. Analiza formalna arii została przeprowadzona w sposób odpowiadający pracy doktorskiej.

Nie dostrzegłam jednak w tym rozdziale odniesienia się Doktorantki do zasadniczego tematu, jakim jest przedstawienie fonetyki języka francuskiego w omawianych ariach. Praca nad prozodią języka francuskiego wymagałaby chociaż wspomnienia, nie mówiąc o obszernym omówieniu tego zagadnienia. Dla studentów Państwa Środka byłby to dodatkowy walor edukacyjny.

Czwarty rozdział pt. *Zastosowanie mezzosopranowych arii operowych w nauczaniu śpiewu* przybliży aktualną sytuację w kształceniu głosu mezzosopranowego w Chinach, problemy napotymane przez nauczycieli i studentów oraz metody nauczania mezzosopranu.

Wśród problemów napotykaných w chińskich uczelniach Doktorantka podkreśla stosunkowo niski procent występowania typowego głosu mezzosopranowego wśród studentek. Przytacza przypadki kształcenia głosu mezzosopranowego wśród sopranistek z niewykształconymi górnymi dźwiękami, co w późniejszym etapie nauki wiąże się z trudnościami śpiewania arii mezzosopranowych w szerszym ambitusie. Wynikają też z tego powodu inne, o wiele poważniejsze problemy.

Całość zamyka podsumowanie, w którym Autorka podkreśla rolę kształcenia mezzosopranu poprzez dobór odpowiedniego repertuaru. Zamykając całość, stwierdza: *Na terenie Chin opera francuska jest stosunkowo mało rozpowszechniona i znana, dlatego warto wprowadzać do dydaktyki arie francuskojęzyczne, które będą przełamywać barierę językową i pozwolą odkrywać piękno tej muzyki. W nauczaniu arie te odgrywają kluczową rolę, są cennym materiałem dydaktycznym, który warto dokładnie przeanalizować, badać i szeroko popularyzować.* Oby doświadczenie z pracy własnej nad tym repertuarem było pomocne w pracy pedagogicznej Doktorantki.

Bibliografia obejmuje 111 źródeł. Doktorantka wymienia 26 prac dyplomowych i dysertacji, 35 pozycji monograficznych, 30 artykułów z czasopism oraz 20 źródeł literatury w językach obcych.

Pod względem metodologicznym praca nie budzi zastrzeżeń. Napisana jest rzetelnie, w miarę poprawnym językiem. Jednak z racji obowiązku recenzenckiego chciałabym zwrócić uwagę na niedociągnięcia i nieściśności znalezione w opisie dzieła artystycznego. Uwzględniam jednak i biorę pod uwagę trudności, jakie Doktorantka mogła napotkać w trakcie pisania pracy i jej tłumaczenia.

- We wstępie Doktorantka przytacza nazwisko Mary Brandon (str. 30), kiedy indziej Marie Bran (str. 30) będącej wedle autorki pracy siostrą słynnej śpiewaczki Pauliny Viardot (autorki wokalnych transkrypcji mazurków Fryderyka Chopina). Jednak nie znalazłam w żadnym z dostępnych źródeł tego nazwiska. W rzeczywistości to Maria Malibran (str. 26) – zachwycająca ówczesną publikę odtwórczyni ról sopranowych, jak i mezzosopranowych w działach operowych, notabene siostra Pauliny Viardot.

- Imię *Werther* w tytule pisane bez litery *h* jest niepoprawne.

- Partykułę *może* piszemy przez *ż* – inna pisownia oznacza błąd ortograficzny (str. 84).

- *Opera grande* – pojęcie „wielkiej opery” wywodzi się z Francji – zatem nazwa powinna być pisana po francusku – *Grand opéra*.

- W polskiej nomenklaturze muzycznej mamy oktawę trzykreślną – nie ma oktawy trzyliniowej (str. 13) – ten błąd powstać mógł jednak z tłumaczenia z angielskiego: *Three-line octave*.

- W bibliografii znajduje się ponad sto pozycji, jednak kilka obcojęzycznych tytułów bardzo mnie zdziwiła. Na przykład na str. 100, nr 12 znajduje się taka pozycja: Buratto Edward, Konstantinov Igor E. Commentary: Mitochondrial transplantation for ischemia-reperfusion injury – a new revolution or tilting at windmills? [J] *The Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery*, 2020, 162(3). Natomiast na str. 101, nr 14 jest następująca pozycja: Kosikowski Frank V., Ultrafiltration of Milk on French Farms and in the Making of a New Specialty Cheese Industry [J] *Journal of Dairy Science*, 1985, 68(9). W jaki sposób te pozycje korespondują z tematem pracy doktorskiej?

- W kontekście bibliografii – strony <http> również powinny się tam znaleźć (str. 87).

- Określenie pracy nad głosem mianem „treningu” nie jest do końca trafne.

Jeżeli Doktorantka pisała pracę po chińsku, ewentualnie korzystała z anglojęzycznej bibliografii, należałoby przed oddaniem opisu pracy do druku poddać odpowiedniej merytorycznej korekcie językowej muzycznych sformułowań.

KONKLUZJA

Po zapoznaniu się z dziełem artystycznym i jego opisem pt. **„Wybrane arie mezzosopranowe z oper francuskich drugiej połowy XIX wieku. Analiza technik wykonawczych i interpretacja arii oraz ich zastosowanie w nauce śpiewu w Chinach”**, stwierdzam, że Doktorantka wykazała się umiejętnościami artystycznymi popartymi właściwie sformułowanymi wnioskami. Zarówno dzieło artystyczne, jak i opis stanowią wkład w dziedzinie sztuki.

Niniejszym stwierdzam, że mgr **Yirong Xia** wykazała się wiedzą teoretyczną i praktyczną oraz rozwiązała założone w pracy zagadnienia. Przedstawioną pracę doktorską przyjmuję i wnioskuję do dalszego procedowania.

dr hab. Alicja Rumianowska, prof. AM